

Motion

1980/81:1370

av Filip Johansson m. fl.

om lokalisering till Jokkmokk av den centrala rennäringsadministrationen

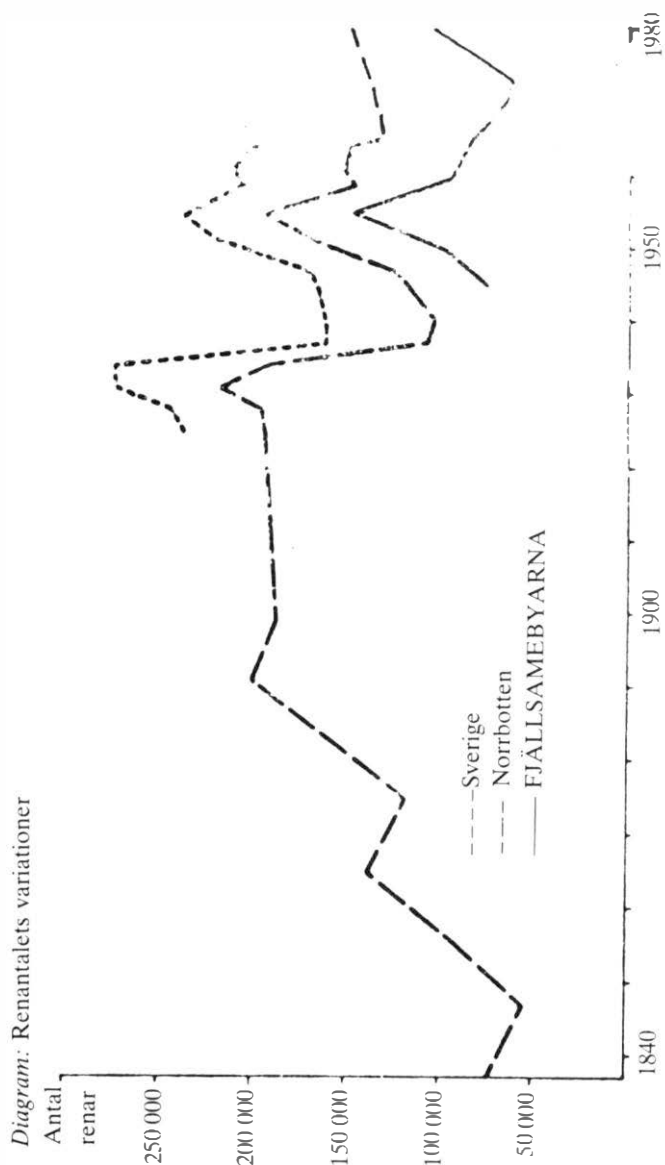
Det svenska renskötselområdet sträcker sig från svensk-finsk-norska gränsen i norr ner till Idre i norra Dalarna. I Norrbotten omfattar renskötselområdet förutom fjällregionen och länets inland även stora markområden i kustlandet. Frånsett Torne och Kalix älvdalar utnyttjas dock kustlandet endast vintertid för renbete.

Samernas nuvarande utbredningsområde sträcker sig vidare norrut genom norra Finland och norska Finnmark till de östligaste delarna av Kolahalvön i Sovjetunionen. Antalet renskötande samer i Sverige år 1972 beräknades enligt betänkandet Samerna i Sverige, SOU 1975:99, till 2 749 personer (renskötare och deras familjer). Fördelningen mellan länen var följande:

Norrbottens län	ca 2 000	73 %
Västerbottens län	ca 300	11 %
Jämtlands län	ca 400	14 %

Detta innebär att närmare 85 % av den renskötande befolkningsgruppen bor i de två nordligaste länen. Hela den samiska befolkningsgruppen (renskötande och icke renskötande samer) i Sverige var år 1973 enligt samma källa ca 13 000 personer. De största grupperna fanns i Norrbottens län (6 098 samer), Västerbottens län (2 137 samer), Stockholms län (1 179 samer) och Jämtlands län (930 samer).

Renantalet inom renskötselområdet har varierat kraftigt mellan olika tidsperioder. Orsakerna till variationerna är flera, bland annat klimatets inverkan, svåra betesförhållanden vissa vintrar, slaktuttag under krigsåren osv. Av diagrammet på nästa sida framgår renantalets variationer i landet under en längre period. Som källor har använts Svensk-norska renbeteskommissionens betänkande från år 1964 och lantbruksnämndens rennäringsavdelning i Norrbottens län.

Rennäringsadministrationens nuvarande lokalisering och storlek

Centralt handläggs rennäringsfrågor av lantbruksstyrelsen. Inom lantbruksstyrelsens veterinär- och husdjursavdelning finns en särskild rennäringsenhet för dessa frågor. Inom enheten handläggs frågor om rennäringens rationalisering innefattande översiktlig planering, rådgivning, statliga stödåtgärder såsom bidrag, lånegarantier, avgångsvederlag m. m., rennäringens

lönsamhets- och skattefrågor, katastrofskydd, marknadsfrågor, renslakt, avsättning av renprodukter m. m., renbeteskonventionerna med Norge och Finland, utnyttjande av mark ovan odlingsgränsen och inom renbetesfjällen samt sysselsättningsfrågor för samer.

Enligt organisationstablån består rennäringsenheten av

1 avdelningsdirektör

3 byråsekreterare/1:e byråsekreterare/byrådirektörer

1 assistent

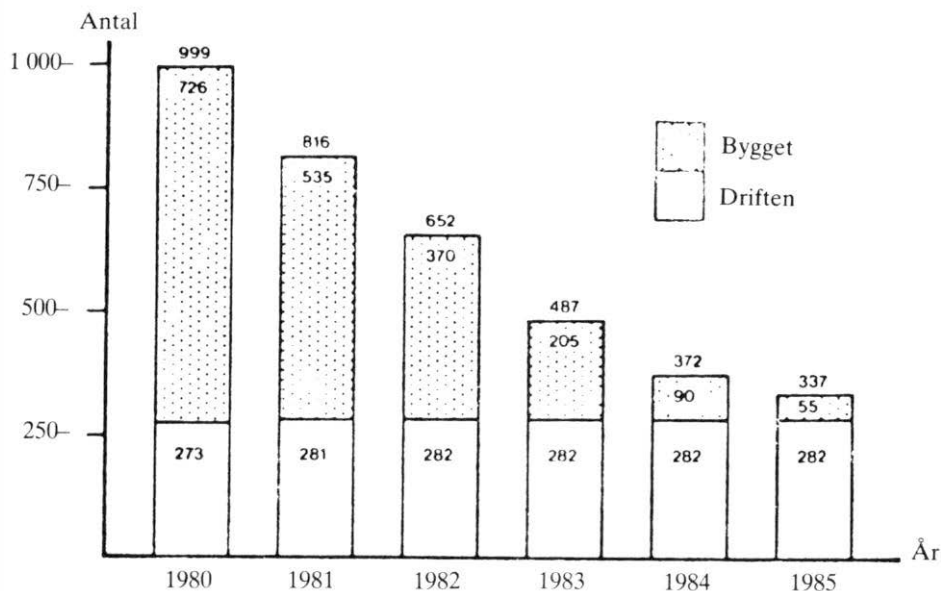
Förutom denna personal har enheten tillgång till myndighetens gemensamma resurser inom områdena juridik, information, administration osv. Lantbruksstyrelsen inklusive rennäringsenheten är lokaliserad till Jönköping. Inom lantbruksstyrelsens organisationsplan, men med placering i Luleå, finns vidare en förste byråsekreterare/sysselsättningskonsulent. Konsulentens uppgift är att samordna lantbruksverkets uppdrag att verka för sysselsättningskapande åtgärder inom renskötselområdet.

Regionalt handläggs rennäringsfrågor inom lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Inom lantbruksnämnden i dessa län finns en särskild rennäringsavdelning. Förutom frågor angående rationalisering, stöd och rådgivning m. m. handlägger rennäringsavdelningen fjällförvaltningsärenden såsom jakt- och fiskeupplåtelser m. m. I Norrbottens län sorterar sju lokala assistenter under rennäringsavdelningen. Assistenterna är lokaliserade till Karesuando, Svappavaara, Tärnävä, Gällivare, Jokkmokk och Arvidsjaur. För rennäringsfrågornas behandling i lantbruksnämnden för beslut finns en särskild rennäringsdelegation. I delegationen ingår tre representanter för rennäringsutövarna, en representant vardera för länsstyrelsen och länsarbetsnämnden, två lekmannaledamöter samt lantbruksdirektören. Lantbruksnämnden inklusive rennäringsavdelningen i Norrbottens län är lokaliserad till Luleå.

Behovet av insatser i Jokkmokk

Vattenfalls sysselsättningsprognos för åren 1980–1985 innehåller en nästan fullständig avveckling av byggnadsverksamheten inom Luleälvområdet. Prognosen innebär att nära 700 byggarbetsstillfällen försvinner. För Jokkmokks kommun innebär prognosen att ca 350 byggnadsarbetare som bor i kommunen friställs.

*Anställda vid statens vattenfallsverk i
Jokkmokks kommun 1980-1985*

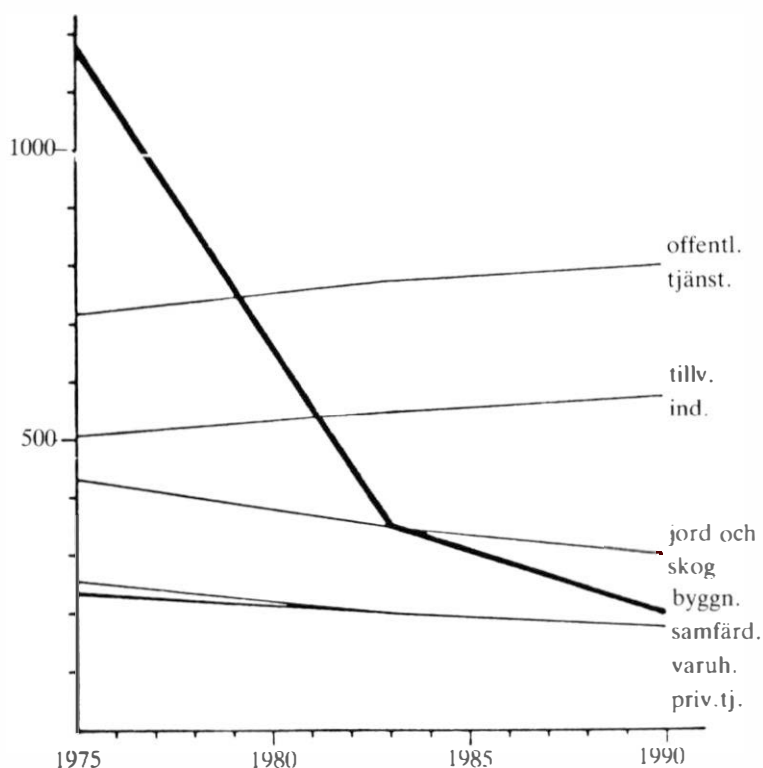

I länsplanering 1980 har bedömningar gjorts dels över näringsgrensutvecklingen, dels över befolkningsutvecklingen fram till åren 1983 respektive 1990. Det som främst har varit styrande för prognoserna är sysselsättningsminskningen inom Vattenfalls byggnadsverksamhet. Den kraftiga nedgången i byggnadsverksamheten får också negativa effekter på andra näringsgrenar såsom samfärdsel, varuhandel, privata tjänster och offentliga tjänster, bl. a. därför att befolkningsunderlaget minskar. Om utvecklingen inte påverkas i en bättre riktning kommer Jokkmokks kommun att drabbas hårdast av länets kommuner under 1980-talet. Ungefär vart tredje jobb väntas försvinna och var fjärde jokkmokksbo flytta fram till år 1990.

Våren 1979 behandlade riksdagen sysselsättningssituationen i Jokkmokks kommun (motion 1978/79:1516). Näringsutskottet anförde bl. a. följande med anledning av motionen (NU 1978/79:60):

”Vad avser de förslag som direkt tar sikte på Jokkmokks kommun delar utskottet motionärernas uppfattning att kraftfulla åtgärder är nödvändiga. Under drygt 20 års tid har en stor del av den i kommunen befintliga arbetskraften varit engagerad i utbyggnaden av vattenkraften i Lule älv. Nedtrappningen av vattenfallsverkets verksamhet medför svåra omställningsproblem. Det är nödvändigt att en industriell utveckling kommer till stånd i kommunen. Enligt utskottets mening bör regeringen därför snarast i en allsidig utredning undersöka möjligheterna att lokalisera näringsverksam-

Näringsgrensutveckling

het till Jokkmokk. Medel i erforderlig omfattning bör ställas till utredningens förfogande bl. a. för att denna skall kunna initiera viss försöksverksamhet.

På uppdrag av regeringen har länsstyrelsen tillsatt en särskild arbetsgrupp. Projektgrupp Jokkmokk, med uppdrag att utarbeta förslag som syftar till att öka sysselsättningen i Jokkmokks kommun. I en första rapport till regeringen har projektgruppen bl. a. redovisat vissa åtgärdsförslag som genomförda tillför kommunen nya arbetstillfällen. En grupp bland dessa förslag utgår från Jokkmokks centrala läge dels i den svenska fjällvärlden med närheten till de stora nationalparkerna, dels inom det svenska renskötselområdet. Genom att till Jokkmokk lokalisera olika myndighetsfunktioner och institutioner som har stor knytning till fjällområdet och rennärningen kan kontaktverksamheten underlättas och den sammantagna effektiviteten ökas samtidigt som regionalpolitiska effekter erhålls. I gruppen av förslag ingår

- att uppföra ett svenskt fjällmuseum i Jokkmokk där verksamhetsområdena natur, kultur, fritid och forskning integreras och fjällområdets struktur, näringsliv och utveckling belyses,

- att i Jokkmokk bygga upp en fjällenhets för samordning av naturvårdsverkets och länsstyrelsens arbete med naturvård och friluftsliv inom Norrbottens fjällområde.
- att undersöka förutsättningarna för att till Jokkmokk lokalisera den centrala rennäringsadministrationen och den svenska renforskningen.
- att undersöka förutsättningarna för att dit också lokalisera den regionala rennäringsadministrationen i Norrbottens län, samt
- att till Jokkmokk lokalisera fjällsäkerhetsrådets kansli.

I Jokkmokk finns redan Samernas folkhögskola och sameskolstyrelsens kansli, en betydande drifts- och underhållsförvaltning inom Vattenfall samt en utbildningsverksamhet inom Vattenfalls verksamhetsområde under uppbyggnad. Kulturrådet utreder också möjligheterna att i anslutning till fjällmuseet tillskapa ett samiskt centralmuseum och en samisk dokumentationscentral. Tillsammans skapar detta unika förutsättningar för att i Jokkmokk tillskapa något av ett fjällcentrum för verksamheter knutna till fjällområdet och rennäringen.

Ett förverkligande av förslagen innebär att värdefulla arbetstillfällen tillförs kommunen samtidigt som underlag för ökad ekonomisk aktivitet tillskapas och myndigheternas service gentemot fjällbefolkningen ökar. En lokalisering till Jokkmokk av de verksamheter som här berörts skulle också skapa nya intressanta möjligheter för en viss decentralisering av andra centrala och regionala funktioner som nära berör fjällområdet.

Även Svenska samernas riksförbunds (SSR) beslut att flytta sitt kansli till Umeå utgör här en viktig faktor i strävandena att lokalisera olika funktioner med anknytning till rennäringen till det område där näringen bedrivs.

Vad gäller rennäringsadministrationen har regeringen i en första reaktion på projektgruppens rapport gett lantbruksstyrelsen i uppdrag att i samarbete med statskontoret utreda de organisatoriska förutsättningarna för en lokalisering till Jokkmokk av den regionala rennäringsadministrationen i Norrbotten.

Lokaliseringen av den centrala rennäringsadministrationen

Under 1970-talet har statsmakterna börjat driva en medveten styrning av den offentliga verksamhetens lokalisering, senast år 1979 genom beslut av riksdagen dels om allmänna riktlinjer för arbetet med decentralisering i den offentliga förvaltningen (proposition 1978/79:111 bil. 4, KU 1978/79:35, riksdagsskrivelse 1978/79:364), dels om allmänna riktlinjer för regionalpolitiken i vilka ingår frågan om en delegation för omlokaliseringsfrågor m. m. (proposition 1978/79:112, AU 1978/79:23, riksdagsskrivelse 1978/79:435).

Delegationen för lokalisering av statlig verksamhet försökte i sina betänkanden att identifiera enheter eller verksamheter inom myndigheterna som med hänsyn till kontakter och beroendeförhållanden var lämpliga för

omlokalisering. Samtidigt ansåg emellertid delegationen att det inte var deras uppgift att göra organisationsutredningar eller föreslå omorganiseringar för att på så sätt skapa förutsättningar för partiella omlokaliseringar. En viktig strävan i hela decentraliseringsarbetet har dock varit att samlokalisera verksamheter som är beroende av varandra eller som är av likartad karaktär för att härigenom underlätta kontaktverksamheten.

Styrningen av den centrala statliga förvaltningens lokalisering har i första hand varit inriktad mot orter som exempelvis residensorterna. Att genom begränsade omlokaliseringar också stödja mindre orter i främst inlandet har däremot inte undersökts vad gäller den centrala statliga förvaltningen. Uttalanden kring regionalpolitiska strävanden, decentralisering, delegering och kampen för inlandet måste dock följas av konkreta åtgärder där man ingående studerar förutsättningarna för att också låta befolkningen i dessa områden få del av den sysselsättning och service som deras egna liv och levnadsförhållanden ger upphov till inom den statliga administrationen.

En funktion som i detta sammanhang ter sig naturlig för en lokalisering till fjällområdet är den centrala rennärsadministrationen, som för närvarande är lokaliserad till lantbruksstyrelsen i Jönköping. Delegationen för lokalisering av statlig verksamhet ansåg som tidigare nämnts att deras uppgift inte var att göra organisationsutredningar och föreslå omorganisation av myndigheterna för att på så sätt skapa förutsättningar för partiella omlokaliseringar. Den centrala rennärsadministrationen hamnade därför 130 mil från centrum av det svenska renskötseområdet och detta av helt andra skäl än sådana som berör dess egentliga verksamhet. Lokaliseringen till Jönköping kom att än mer än tidigare avskärma administrationen från de människor vars verksamhet motiverar administrationens existens. Kontakten mellan administration och dem som administreras är ytterst viktig och får aldrig avskärmas så att endast administrationen har ekonomiska möjligheter att ta nödvändiga kontakter. I dag saknar en enskild rennärsutövare ekonomiska och praktiska möjligheter att besöka Jönköping i egna näringsfrågor.

Enligt beslut av riksdagen i anslutning till rennärslagens antagande år 1971 skulle lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna vara ansvariga för samernas sysselsättning. Beslutet omfattade även de samer som slagits ut från aktiv renskötsel. År 1977 kompletterades detta uttalande av riksdagen med beslutet att ansvaret för samernas sysselsättning centralt skulle åvila arbetsmarknadsstyrelsen och regionalt länsstyrelserna/länsarbetsnämnderna. Detta förhållande skulle emellertid inte påverka lantbruksmyndigheternas ansvar för initiativtagande och samordnande uppgifter inom området. När det gäller sysselsättningen i allmänhet har riksdagen i december 1976 uttalat att ansvaret för den långsiktiga sysselsättningen åvilar länsstyrelserna.

Med en lokalisering till Jönköping av den centrala rennärsadministrationen torde det vara svårt att på ett rationellt sätt sköta sysselsättningsfrå-

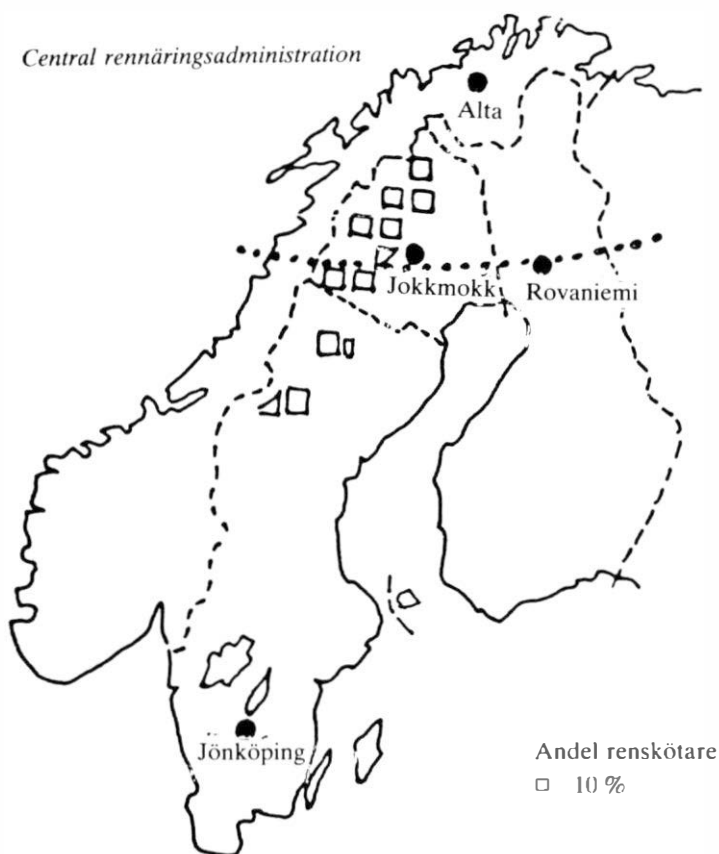
gorna i nära kontakt med länsstyrelser, länsarbetsnämnder och lantbruksnämnder. Den betydande undersysselsättning som är utmärkande för den samiska befolkningen gör det motiverat att snabbt vidta kraftfulla åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget. En förflyttning av den centrala rennäringsadministrationen till Jokkmokk skulle på ett påtagligt sätt underlätta samordnade insatser inom detta verksamhetsområde.

Sammantaget skulle en lokalisering till Jokkmokk underlätta såväl den samiska befolkningens kontakter med den centrala rennäringsadministrationen som kontaktverksamheten mellan olika myndighetsfunktioner och institutioner av stor betydelse för rennäringen och sysselsättningen bland samerna.

Samarbetet på Nordkalotten

I både Finland, Norge och Sverige är rennäringen en relativt begränsad näringsgren koncentrerad till respektive lands nordliga områden. Problem och förutsättningar är många gånger likartade. Ett nära samarbete över riksgränserna är därför viktigt för näringens framtida utvecklingsmöjligheter. Ett sådant samarbete skulle avsevärt underlättas om också den centrala svenska rennäringsadministrationen förlades till Nordkalottområdet, speciellt som både Norge och Finland gått en annan väg än Sverige när det gäller planeringen av den centrala rennäringsadministrationen. Den nya norska rennäringsadministrationen under regeringsnivån har placerats i Alta i Finnmark, centralt beläget inom det norska renskötselområdet. I Finland har Rovaniemi länge varit en naturlig lokaliseringsort för den finska administrationen. Valet av Jönköping för svensk del framstår därför i en sådan jämförelse mer som biprodukten av andra ställningstaganden än som resultatet av ett noga övervägt handlande.

Central rennäringsadministration

På Nordkalotten med placering i Kautokeino finns också Nordiska sameinstitutet, som bl. a. behandlar frågor kring rennäringen i de tre länderna.

Hemställan

Mot bakgrund av ovanstående hemställs

att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att lokalisera den centrala rennäringsadministrationen till Jokkmokk.

Stockholm den 27 januari 1981

FILIP JOHANSSON (c)

CURT BOSTRÖM (s)

EVA WINTER (fp)

PER PETERSSON (m)

EIVOR MARKLUND (vpk)

